

BICICLETADA PEL BESÒS I LITORAL DES DE SANTA COLOMA DE GRAMENET FINS A BADALONA

Arquitectes del Besòs

El grup d'arquitectes del Besòs ens trobem cada quart divendres de mes per compartir i debatre els reptes dels nostres municipis: Badalona, Sant Adrià del Besòs i Santa Coloma de Gramenet. La Festa d'Arquitectura d'aquest any 2020 vam considerar que volíem dedicar-la a l'últim tram del riu Besòs i al litoral.

De la mà de BICI Cultura BCN, farem una bicicletada on line per despertar la curiositat per a quan la puguem fer presencialment. Una passejada de 12 km pel Parc Fluvial del riu Besòs i el litoral badaloní. Lloc de trobada: Parc de Can Zam

La ciba serà feminista o no serà!

Visitar [La Ciba](#) és retrobar-nos amb un edifici amb molta història i un fort passat industrial prop del riu Besòs. Avui, a dins, hi trobem "La Ciba. Centre de recursos per a dones. Espai d'innovació i economia feminista", que ha aprofitat l'espai en desús de la que fou l'emblemàtica fàbrica de productes químics i farmacèutics Ciba-Geigy. El projecte de rehabilitació s'ha centrat en potenciar l'esperit canviant de l'edifici, que ha allotjat tot tipus d'usos durant els darrers anys.

El projecte, dut a terme per l'arquitecta Cristina Sáez, ha estat impulsat per l'ajuntament de Santa Coloma de Gramenet per crear un equipament públic de referència en l'àmbit internacional dedicat a les dones de la ciutat i el seu entorn. Neix amb l'objectiu de millorar les oportunitats de les dones, lluitar contra l'atur femení a la ciutat i per engegar projectes i iniciatives que ajudin a fomentar la igualtat de gènere a través de la innovació, l'economia social, solidària i feminista. Et recomanem l'article "[Lideratge positiu, lideratge femení](#)" de l'arquitecta Elena Orteu.

S'ha renovat al seu interior, però per fora conserva l'aspecte industrial. A la façana principal hi destaca el gran mural de 125 m2 d'Irantzu Lekue, que representa diferents genera-

Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet

cions de dones que s'alliberen unes a les altres. Cal destacar que la que ocupa un major espai és una nena, i simbolitza el futur i el relleu generacional. Tot i això, encara es continua reconeixent la tradicional façana de benvinguda a la ciutat des del pont de Santa Coloma.

Per què està foradada la façana de la Fàbrica de Cartró Llandrich?

Aquesta antiga fàbrica que dóna al Parc Fluvial del Riu Besòs és reconeguda per la seva característica façana feta de maó de tres forats en gelosia. Està totalment oberta per raons funcionals, ja que aquí es trobaven les sales d'assecatge dels plafons de cartró i necessitaven ventilació creuada constantment.

Començada a construir el 1917, i ampliada i modificada diversos cops als anys seixanta i setanta fins a tenir més de 8.000 m², encara es poden veure els quadres i grapes que s'utilitzaven per penjar el cartró.

El 2008 la fàbrica Llandrich posa fi a la seva activitat i posteriorment al 2010 passa a ser **propietat de l'INCASÒL**, que la va incloure com Àrea Residencial Estratègica (ARE Front Riu Besòs). Es va impulsar un concurs conjunt –promotora i arquitectes– que pretenia conservar com a mínim un 25% del conjunt industrial, inclosa la façana per la seva singularitat i la memòria històrica de la ciutat de Sant Adrià

Ajuntament de Sant Adrià del Besòs

del Besòs. També es proposava edificar una part d'habitatge protegit de lloguer amb mesures d'eficiència energètica. Finalment va quedar desert i resta pendent de tornar-se a activar.

Saps quina alçada tenen les 3 xemeneies?

BiciCultura Barcelona

La base de les xemeneies arriba fins als 90 metres d'alçada que, sumats als 110 de les xemeneies, fan que el conjunt arribi als 200 metres d'alçada. Les tres xemeneies de Sant Adrià del Besòs, com així se les anomena, corresponen a una part de la Central Tèrmica del Besòs, que des del 1970 fins al 2008 es va utilitzar per generar energia elèctrica d'acord amb el sistema de cicle convencional.

El nou campus UPC, el riu amb el seu parc fluvial i la seva desembocadura, la línia del ferrocarril i els polígons industrials propers, doten d'una situació estratègica per articular un entorn amb gran potencial.

Obrim el debat amb les **reflexions** de la Plataforma per a la conservació de les tres Xemeneies de Sant Adrià del Besòs.

Saps que el Port de Badalona vol compartir el mar amb la ciutat a través d'un canal?

La ciutat de Baetulo, del segle I a.C. fou una ciutat romana de pescadors, comerciants i vinyes.. Malgrat els 4,8 km de façana al mar, Badalona ha estat durant molts anys separada de l'aigua.

El litoral de Badalona està format pel delta del riu Besòs. La serralada de Marina voreja la ciutat per l'interior fins que toca el mar a Montgat. Aquesta zona plana s'aprofità el 1837 per estendre les vies del primer ferrocarril, convertint-se en una zona de pas des de Barcelona fins al Maresme. Aques-

tes vies han significat des d'aleshores una barrera física entre els badalonins i les seves platges.

Des del 2002 hi ha la intenció de **recuperar el front marítim per als ciutadans**. Badalona reclama el trasllat del ferrocarril de la costa cap a l'interior i, d'aquesta manera, juntament amb el metro, s'aconseguiria millor connexió amb el transport públic per a tots els barris. D'altra banda, les vies del tren, tan properes al mar, tenen molts problemes de funcionament a causa dels temporals.

El projecte urbanístic de Manel de Solà-Morales del Port Canal vol retornar la identitat marinera del territori per la ciutat. El Canal farà entrar el mar fins als barris dibuixant una nova connexió cap a l'interior. Aquest nou passeig de mar i espais verds arriba fins al Palau d'Esports, on juga un club emblemàtic de bàsquet de la ciutat, el Joventut de Badalona.

Finalment, el passeig paral·lel a les platges unirà el mar de Badalona de Nord a Sud com ho fa la Rambla al barri del Centre. Us compartim [el projecte del Passeig marítim de Badalona](#) de l'equip d'arquitectes Espinàs Tarrasó, premiat a les Mostres d'Arquitectura del COAC.

Jordi Domènech i Arnau

Sabies que la CACI va ser un dels primers edificis d'Europa on es va utilitzar el formigó armat?

L'edifici, construït el 1899 per Jaume Botey i Garriga, va ser seu de la Companyia Auxiliària del Comerç i la Indústria (CACI), que es dedicava al sector químic amb la producció de midó i sabó. El coco que utilitzaven per elaborar sabons va donar el nom de la planta on s'ubica.

Tot i que exteriorment podem veure una façana de fàbrica de maó, la CACI és un dels primers edificis a Europa construït mitjançant el [mètode "Hennebique"](#). Aquest sistema constructiu era una variant del formigó armat consistent en blocs reforçats amb l'ajuda de barres d'acer longitudinals a la cara inferior. És un edifici aïllat d'uns 5.400 m² repartits en planta baixa més cinc plantes al cos central i planta baixa més tres plantes a les naus laterals simètriques.

L'any 2010 va ser objecte d'una [rehabilitació parcial](#) de façanes i la renovació total de les cobertes, encaminada a frenar la seva degradació i en la perspectiva de ser la seu del Museu del Còmic i de la Il·lustració. L'any 2017 es van reparar els desperfectes de la teulada causats per fortes ventades

Wikimedia Commons . Autoria desconeguda

i s'hi van realitzar accessos de seguretat a les cobertes pel manteniment. El 2019 es va dur a terme una adequació de la planta baixa i el seu entorn per poder [realitzar exposicions temporals o activitats diverses](#).

Quina relació hi ha entre el Pont del Petroli i l'escultura del mico que hi ha al seu accés?

Tots dos són grans referents de la industrialització de la ciutat al s. XIX. S'han mantingut tot i les transformacions i s'han convertit en un símbol per a Badalona.

La fàbrica de l'Anís del Mono és l'única que continua en funcionament en aquesta zona. Al voltant de 1870 els germans Josep i Vicenç Bosch van obrir una petita destil·leria al centre de Badalona. El 1897 Vicenç li dona un gran impuls amb la construcció de l'actual fàbrica modernista i amb el [concurs de cartellisme que guanya el pintor Ramon Casas](#). La declaració com a patrimoni històric de la sala de destil·lació va ser clau per mantenir la seva producció artesanal i la seva ubicació.

Sabies que a l'estació de tren de Badalona hi havia un [quiosc de venda d'anís projectat per Puig i Cadafalch?](#)

La primera versió del pont, construït en fusta el 1879, ja tenia per objectiu descarregar petroli dels vaixells. Reconstruït als anys seixanta en formigó, s'endinsa al mar 235 metres i acaba amb una plataforma de descàrrega de 100 m². El pont del petroli queda en desús als [anys noranta](#) però, entrant el s. XXI, l'activisme de diferents grups defensors evita el seu desmantellament. Després de diferents etapes de restauració, el 2009 s'obre al públic habilitat com a mirador de la ciutat, on també s'instal·la una estació científica dedicada a l'estudi de la dinàmica d'onades i formació de tempestes,

Maribel Mata

la qual va quedar afectada, precisament, pel temporal de llevant del 2020. L'arquitecta Miriam García reflexiona en un article sobre **“Els paisatges del futur”**.

L'any 2012, a l'accés del pont del Petroli s'hi instal·la l'escultura amb la figura d'un mico com el de la mítica etiqueta de l'Anís del mono. Un bonic homenatge a la destil·leria que està tot just davant i amb qui es fan companyia des de fa 150 anys.

La Llauna: una fàbrica convertida en un institut

La Llauna, com es coneix popularment, va ser una fàbrica d'envasos metàl·lics que constitueix un dels millors exemples del modernisme industrial conservats a Catalunya. Es va construir entre el 1905 i el 1922 per l'arquitecte badaloní Joan Amigó i Barriga. De la façana en destaquen especialment els seus mosaics, obra de Lluís Brú i Salelles, que reproduïen els escuts d'Itàlia i Catalunya.

La fàbrica va tancar el 1980 i **va ser rehabilitada com institut d'ensenyament secundari** pels reconeguts arquitectes Enric Miralles i Carme Pinós. És una intervenció respectuosa amb l'estructura de l'edifici original: sostres de revoltos ceràmics suportats sobre bigues de gelosia i pilars de fosa a partir de la segona planta. Les circulacions de l'edifici es garanteixen amb unes característiques escales-rampa, que esdevenen un punt vertebrador de l'institut. Donat que l'edifici no disposava d'un espai exterior que pogués fer la funció de pati, els arquitectes van tractar la planta baixa com si fos una ampliació del carrer. Van apostar per il·luminar l'espai amb fanals de carrer i van dissenyar una porta de grans dimensions que quan està oberta difumina el límit entre l'espai interior i exterior. A la primera planta, Miralles i Pinós van decidir donar protagonisme al passadís de distribució de les aules, eixamplant-lo i convertint-lo en un vestíbul amb bancs i llum natural on l'alumnat pot relacionar-se i descansar. El projecte va ser guardonat amb el Premi FAD de Rehabilitació el 1986.

José Hevia . Arxiu Històric del COAC

Enguany, les alumnes de l'Institut La Llauna, Isabel Anaya, Clàudia Fernández i Ona Torrejon, han rebut el **primer premi dels Premis de Recerca PRBB 2020** del Parc de Recerca Biomèdica de Barcelona i la Universitat Pompeu Fabra pel seu treball sobre **la problemàtica dels plàstics al medi marí**. Des del COAC valorem molt l'importància de la cura dels ecosistemes i el valor del paisatge.

La Rambla de Badalona és paral·lela al mar

Normalment, les rambles jueuen damunt d'antigues rieres. A Badalona, el nom popular del passeig paral·lel al mar s'anomena La Rambla.

En els seus inicis, La Rambla era un sorral dels pescadors. De mica en mica, els ciutadans es van anar apropiant de l'espai per convertir-lo en el passeig marítim més emblemàtic de la ciutat.

Després del tall que va significar la ubicació de la via del tren, entre la ciutat i la platja, l'Ajuntament va voler urbanitzar els antics terrenys del sorral. El 1868 Francesc de Paula Villar i Lozano va fer el primer projecte per a l'homogeneïtzació

de l'espai. Es va plantar una doble filera de palmeres i es van instal·lar bancs de fusta, fanals... i de mica en mica **la Rambla va concentrar tota mena d'activitats públiques i edificis de rellevants**.

Amb els primers ajuntaments democràtics, la Rambla estava força deteriorada i es va fer una aposta per dignificar-la. Des del 1978-1982 es van dur a terme diversos processos participatius dels ciutadans basats en assaigs de prova i error del paviment i acabats de la nova Rambla. El projecte d'Alfons Soldevila i Barbosa va aconseguir unificar el passeig pràcticament com encara el coneixem. La intenció del projecte era redefinir l'espai amb els seus valors inicials,

Jorge Franganillo

introduint uns elements de disseny perdurable. Es va materialitzar, doncs, en la recuperació dels bancs originals de fusta o els fanals de fosa, elements singulars de memòria històrica, però també es van introduir el formigó al paviment i la tanca de ferro collat protectora de la via del tren. El 1999 Màrius Quintana va fer una última reforma dels perímetres, canviant els bancs (molt deteriorats) i els fanals, ja que la creixuda de les palmeres requeria una il·luminació més alta.

PROPOSTA D'ACTIVITAT

Cases transportables dalt la bici!

Crea la teva cistella per a la bici o el patinet i vine a la bicicletada!

La il·lustradora Maria Vidal t'ensenyarà com fer la teva cistella-casa amb materials reciclables en [aquest vídeo!](#)

Envia'ns la imatge de la teva obra d'art aquí i la compartirem amb tothom!

#FemArquitectura

Porta la teva caseta dalt la bici el dia de la bicicletada, les unirem totes i construirem una ciutat!

→ **ENVIA AQUÍ LA TEVA IMATGE**

Entitats convocants:

Penja també la teva imatge o vídeo a Instagram amb les etiquetes

#setmanarquitectura2020

#festaarquitectura2020

#femarquitectura

@coacbarcelona